

Dansk Tekstilhistorisk Forening

TENEN

24. årgang nr. 4 – maj 2014

NÅLEHYLSTERDAMES HOVED MED UNDERLIGT HUL I TOPPEN - SE SIDE 7. HOVEDHØJDEN ER 25 MM.

Indhold:

Bloktryk i Davids Samling	side 3
Referat af TENENs generalforsamling 2014	side 6
Billedet på forsiden	side 7
Forordning om overdådighed af 16. april 1736 ... anden del	side 8
Det søde liv	side 20
Nyt fra CTR	side 21
Medlemmer fremviste	side 22
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 23
Frynser efter vask	side 24

QR-koden henviser til dette bladnummers side på Internet.

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Teglgården 66 st.th, 3460 Birkerød,
telefon 45 81 05 05

Kasserer: Bent Bille, Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65

REG.NR. 1551 GIROKONTO 1430130 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK23 3000 0001 4301 30

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2014/2015 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

Tidsskriftet **TENEN**

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,

ePost silke-annet@silke-annet.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 26 60 28 40,

ePost vofl3450@gmail.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 26.05.2014

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne august, november, februar og maj. Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

fx med ePost – eller evt. maskinskrevet med brevpost. Tekst og illustrationer adskilt.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 65 kr.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren.

Internet: <http://www.tenen-dk.tk/tenen>

Bloktryk i Davids Samling

At skabe mønstre på stof ved hjælp af tryk-blokke, ler-reserver og farvestoffer har været kendt i tusinder af år langs Indus-floden og dens mange forgreninger. Davids Samling har erhvervet en gruppe farverige bloktrykte tekstiler og fremviser en del af disse for publikum på særophængningen "Bloktryk fra Indus-dalen".

Bloktrykkene blev i perioden 1979-81 indsamlet af tekstilkunstneren Lisette Kampmann, som gennem ti måneder rejste rundt i Indusdalens Thar-ørken i det nuværende Pakistan for at lære det gamle håndværk at kende, og hun boede hos bloktrykkerne under meget primitive forhold.

De udstillede stofbaner viser de komplicerede Ajrakh bloktryk på fint vævet bomuldsstof i farveholdningen sort, blå, rød samt stoffets egen farve, hvid. Disse er enten trykt udelukkende på den ene side af stoffet, eller de er trykt på den teknisk meget krævende måde på begge sider, hvor trykket er så præcist udført, at når man holder det bloktrykte stof op mod lyset, ses der ingen forskydninger. (Billede 1). Ajrakh-tekstilerne anvendes som både slængkapper, lændeklæder og turbanstoffer.

Desuden udstilles en række stofbaner, skørtestoffer, i relativt enkelt udførte mønstre. Disse er trykt udelukkende på den ene side af stoffet på en grovere bomuld og holdt i farverne sort, blå, rød, gul og grøn. (Billede 2). Skørtestofferne blev følgende temmelig tunge at bære, eftersom de udgjordes af så meget stof, at dette dannede en fuld sol om taljen.

Mønstrene på de udstillede bloktrykte tekstiler går langt tilbage i tiden, hvilket også fremgår af Indusdalens ældgamle arkitektur. Mønstrene på de tidlige tekstiler er stiliserede abstraktioner over virkelighedens forskelligartede motiver, hvorimod de senere mønstre fra ca.1500 og fremefter i højere grad byder på naturtro gengivelser af virkelighedens motivverden.

Trykblokkens mønster bliver skåret i en helt plan træblok. (Billede 3). For at trykke mønstret må reserve eller trykfarve påføres blokken i et meget ensartet lag og have en tilpas tyktflydende konsistens, for at aftrykket bliver jævnt. Reserve eller trykfarve påføres ved hjælp af en trykpude. Herefter kan blokkens mønster trykkes på det grundigt udvaskede rene og udbredte bomuldsstof, der er placeret foran trykkeren, som sidder på gulvet med korslagte ben foran trykpulten.

Til Ajrakh-tekstilerne med tryk på begge sider af stoffet fremstilles tryk-blokke med en metalstift i hvert hjørne, som efterlader en fordybning i stoffet. På bagsiden kan fordybningerne ses, og trykkeren kan derfor placere sin tryk-blok nøjagtigt på bagsiden, så hjørnestifterne rammer fordybningerne fra forsiden. På denne måde bliver forsidens og bagsidens mønster et spejlbillede af hinanden.

Farvestoffer - I Indien og Pakistan er man bekendt med et meget stort antal plantefarvestoffer. Af disse har de mest værdsatte imidlertid været den blå fra planteslægten Indigo og rød fra Rubia, begge desuden fremstillet syntetisk henimod slutningen

1: Detalje fra bloktrykt Aj-rakb-sjal, bestående af to sammenbæklede stofbaner. Nasirabad, Sindb, Pakistan.

Lærredsvævet, fint bomuld. Hækket sammen langs ægkanten. Stoffet er trykt på begge sider. Reserver og jern-sort er bloktrykt; indigo-blå og alizarin-rød er påført i farvebad. Der er farvet to gange med alizarin-rød (lys rød og dyb rød) og to gange med indigo-blå (lys indigo og mørk indigo).

2: Detalje fra bloktrykt stofbane. Badin, Sindb, Pakistan.

Lærredsvævet, kraftigt bomuld. Reserver og jern-sort er bloktrykt; indigo-blå og alizarin-rød er påført i farvebad.

Det bloktrykte mønster er udformet som en blomstrende plante med tre sæt blade på stænglen. En stor vifteformet blomst sekunderes af tre mindre af samme type.

3: Lille udvalg af tryk-blokke.

af 1800-tallet. Men også det uorganiske jern-sortte farvestof, har været kendt og eftertragtet i bloktrykkets lange historie. Alt efter fortyndingsgrad, blanding eller overfarvninger kunne man opnå forskellige koloristiske virkninger.

Reservetryk og farvning - Mønstrene blev bloktrykt med ler-reserver. Reserven spærrede for farve, når stoffet farvedes i farvebad, således at farven kun kom udenom leraftrykket. Både hvid-reserver og farve-reserver anvendtes, hvor sidstnævnte havde fået tilsat et svagt farvestof, som havde til formål at antyde, hvor der tryktes. Farven i reserven fikseredes ikke til stoffet, men vaskedes bort med reserven til allersidst.

Både de indledende, de mellem-liggende og de afsluttende processer af trykning og farvning var lange. Det var nødvendigt at stoffet blev vasket grundigt og tørret i solen, fordi det hverken måtte strække sig eller krympe under de følgende processer, men skulle beholde samme format. Vask og tørring i solen medførte, at stoffets fibre blev tilstrækkelig sugende, så de påtrykte reserver bandt godt til stoffet. Man opnåede herved tillige, at reserverne ikke blev opløst eller gennemtrængt af farven fra farvebadet, før den ønskede farveintensitet var opnået. For yderligere at stabilisere ler-reserven under farvning, armeredes denne gerne med avner.

Dampning af stoffet skulle blødgøre fibre og løsne urenheder. Dampning foretoges af den stærke sol, når det våde stof var udbredt i sandet. Eller stoffet kunne sirligt anbringes på en rist over et vandfyldt kobberkar, i hvilket vandet holdtes

dampende varmt fra morgen til aften af et brændefyret ovnkammer. Behandling af stoffet med sodaopløsning sørgede for, at alun-bejdsen ikke krystalliserede på stoffet. Kamelgødning medvirkede til fiksering og strålende klarhed af farve, og desuden egnede kamelgødningen sig som anti-krøl-behandling.

Bejdsemidlet tannin var forudsætningen for, at den sorte trykfarve kunne binde på stoffet. Stoffet behandledes derfor først med tannin, inden mønsteret bloktryktes. Kypefarven indigo krævede ingen bejdse, hvorimod krap-rød farve nødvendigjorde alun som bejdsemiddel. Netop den jern-sortte, den indigo-blå og den krap-røde farve blev de mest elskede tekstile farvestoffer, i høj grad fordi de udmærkede sig så storartet ved deres farveægtighed.

Anvendelsen af syntetiske farvestoffer har imidlertid gradvist fortrængt brugen af de traditionelle naturfarvestoffer, hvilket antydes af de udstillede blok-trykte tekstiler. Dette har medført, at de gamle farver, som i mange tilfælde gav de smukkeste resultater, er trådt i baggrunden til fordel for de syntetiske, som er billigere, nemmere og mindre tidskrævende at bruge. Den industrielle udvikling har desuden medvirket til ikke ligeså kostbart masseproduceret klæde, så efterspørgslen efter de manuelt fremstillede bloktrykte varer desværre er mindsket radikalt. Mindre efterspørgsel har medført, at næsten ingen mere oplæres i kunsten at trykke med blokke. Et unikt og gammelt kunsthåndværk er ved at uddø.

tekst og fotos: Anne-Marie Keblow Bernsted

Referat af TENENS generalforsamling 2014

... den 8. marts 2014 i Hotel Prindsen, Roskilde

Formanden bød velkommen med en henvisning til årets generalforsamlingsgave, som allerede var uddelt og lå ved hver enkelt deltagers plads.

1. *Valg af dirigent:* Bestyrelsen foreslog Lone Falkenberg. Der var ingen andre forslag, og hun blev enstemmigt valgt og takkede for valget. Derefter konstaterede hun, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet, idet der havde været indkaldelse i TENEN nr. 2/2013, samt at generalforsamlingen var beslutningsdygtig.
2. *Navneopråb:* Til dagens arrangement var mødt 21 deltagere, heraf var de 18 stemmeberettigede.
3. *Formandens beretning:* Årsberetningen var trykt i TENEN nr. 3 – 2014. Der var ingen kommentarer eller tilføjelser til årsberetningen.
4. *Godkendelse af formandens årsberetning:* Beretningen blev enstemmigt godkendt uden bemærkninger.
5. *Indkomne forslag, der har betydning for budget:* Der var ikke indkommet forslag af betydning for budgettet.
6. *Fremlæggelse af revideret regnskab og budget:* Kassereren forelagde regnskabet, som blev godkendt uden bemærkninger.
7. *Fastsættelse af kontingent:* Da årsregnskabet viste et pænt resultat foreslog bestyrelsen uændret kontingent, hvilket blev vedtaget.
8. *Valg til bestyrelsen:* På valg var Lone de Hemmer Egeberg, Lis Slottved, Vibeke Lilbæk og Maj Ringgaard. Der var ingen andre kandidater til bestyrelsen og alle havde erklæret sig villige til genvalg. Alle blev således genvalgt.
9. *Valg af revisor, revisorsuppleant samt 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år:* Genvalg af Margit Ambeck til revisor, Hanne Schneller til revisorsuppleant samt Anni Bloch og Susanne Lervad til suppleanter.
10. *Indkomne forslag:* Der var ikke indkommet nogen forslag; men Annet fortalte om kommende arrangementer:
  - Sommertur til Davids samling og udstillingen 1001 Hat i Rundetårn finder sted den 11. juni 2014.
  - I 2015 fejrer TENEN 25 års jubilæum - gode idéer udbedes.
  - Udgivelsen af Hanne Frøsig Dalgaards samling af luksusforordninger er gået ind i sidste fase og bogen forventes klar i løbet af det kommende år.
  - Vedr. forklædebogen kunne vi meddele, at der nu er udpeget en redaktion bestående af Annet Laursen Skjelsager, Vibeke Lilbæk, Margit Ambeck og Lis Slottved, dog er det i sidste ende bestyrelsen, der har hele ansvaret for bogen. Visse afsnit, som fx tegningerne af de opmålte forklæder er færdige.
11. *Eventuelt:* Lone de Hemmer Egeberg fortalte om det kommende jubilæumsnummer af TENEN og bad om indlæg fra medlemmerne, og vi vil gøre opmærksom på, at hvis der kommer flere indlæg til jubilæumsbladet end portoens tillader, vil de blive fordelt over de følgende numre.

Det er jo portoen, der styrer bladets sidetal. Ligeledes ønskes forslag til program for jubilæumsgeneral-forsamlingen.

Susanne Lervad reklamerede lidt for Danmarks Grundforskningsfonds Center for Tekstilforskning, CTR's nye litteratur, som var fremlagt til gennemsyn. Ligeledes anbefaledes Nationalmuseets udstilling med Navajo-vævninger.

På CTR's hjemmeside ctr.hum.ku.dk kommer man via klik på facebook-logoet til deres facebookside, som fungerer som en opslagstavle, hvor alle deres arrangementer bliver vist. TENEN forsøger i den kalender, der vedlægges bladet at følge op på disse, men da vi jo kun udkommer fire gange per år, har vi ingen mulighed for at følge med.

Til slut fortalte Annet om den arv i form af gode kniplebøger, foreningen har modtaget fra afdøde medlemmer. Vi vil forsøge at lave en webshop, hvor disse samt andre varer fra TENEN vil kunne købes.

Endelig erklærede dirigenten generalforsamlingen for afsluttet, idet hun takkede for god ro og orden.

Dirigent: Lone Falkenberg

Referent: Lis Slottved

Billedet på forsiden: - Jeg pillede lidt ved dukkehovedet med tanke for at se, om hovedet var skåret under halsen. Det rokkede ... skub ... og det sad løst. Jeg trak det af.

Hovedet er helt, som det var, da det blev fremstillet. Men i træstykket nedenunder var bullet ikke rundt i "hoved"-enden, medens det helt klart er boret rundt indefra. Det er fordi, der sidder en lille dims i træet under hovedets bals - en fløjte af blik.

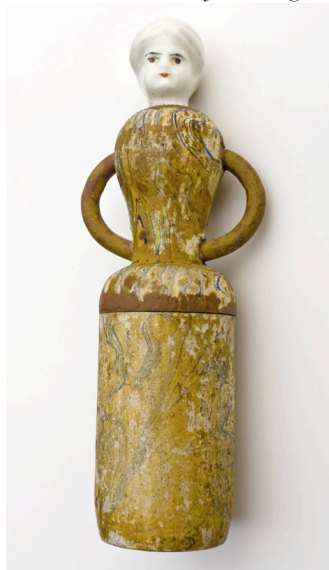
Når hovedet kommer på igen, så har det funktionen at være et mundstykke - og så

skal der naturligvis være et indblæsningsbul i hovedskallen. Det er i øvrigt vældig læbevenligt. Der kan kun fløjtes, når nåle-cylinderen i bunden er taget af - det er ingen overraskelse. Når figuren er samlet, er den 13,5 cm høj.

Vibeke tog det pænt - det at jeg skilte nålehylder-damen ad - hun er meget bestemt, når hun fortæller, at hovedet overhovedet IKKE er et dukkehoved!

Hvem kan fortælle mere?

Frits Lilbæk

Dragter

Brev nr. 206 A blev indsendt af Conrad Detlev Greve Reventlow med en detaljeret liste over dragter samt stoffer og besætning til beklædning. Han var født i 1704 i Frankfurt og blev i 1725 amtmand over Haderslev amt, 1740 deputeret i Kommercekollegiet, 1749 stiftamtmand over Sjællands stift og amtmand over Københavns amt. I 1731 blev han gift med Wilhelmine Auguste af Schleswig-Holstein-Plön og arvede samtidig Brahetrolleborg, hvor han bosatte sig indtil 1739. Han var desuden udnævnt som Hvid ridder, det var Dannebrogordenen, som endnu på denne tid kun havde én klasse.

Først anføres et fornemt stykke brokade til en robe, indkøbt med den hensigt at få det syet i anledning af kong Christian den 6.s kroning. En robe må i denne forbindelse være at forstå som en lang embedskjortel. Nogen egentlig amtmandsuniform har ganske vist næppe eksisteret før i løbet af 1800-årene. Det

synes heller ikke, som det tilsigtede klædningsstykke er blevet realiseret.

De følgende punkter omhandler en række forskellige stoffer, det ene er noteret til en klædning, som skulle bestå af de sædvanlige tre dele, kjol, benklæder og vest, de øvrige var eventuelt til samme formål. Punkt to var bestemt til en tilhørende hat. Punkterne 19 og 20 beskriver skærf, som på denne tid blev båret på skrå fra skulder til hofte. Det hørte til ceremoniel dragt, vel sammen med det hvide stof i punkt 18 tænkt som en hvid dragt til Dannebrogssridderen. Det ene skærf siges at have været i brug, det andet ganske nyt.

Derefter opremses et stort antal guld- og sølvgaloner, ditto kniplinger og frynser, specificeret og samlet opgjort til en vægt af 353½ Lod 1 Ort. Omregnes dette til nutidig vægt, var der i guld og sølv tilsammen 5197 gram, eller henholdsvis 2470 gram guld og 3040 gram sølv. Når der beregnes en pengeværdi,

206A

C. D. G. T. Reventlov [C. D. Greve til Reventlow]

02-05-1736

Kiøbenhavn

*Specification forfattet over følgende*²³

- No. 1 *Eet fuldt Stk. Pariser Brocade indskreven til En Robe til Kroningen, holder omtrent 5 [ ] ... 46 alen Brun, ... og Sølf Med Natureel blomer,*
- No. 2 *Tilen Hat og opslag paa Kiolen, dend tid og Medkommen, 1 Liden Vest til grønne Ponco og Sølf,*
- No. 3 *Tilen Hat og Opslag samme tid ogsaa kommen med, smukt Stoff guul med Sølf og Naturel Blomer,*
- No. 4 *En do. Stoff til Vest og Opslag, Blaae og Sølf,*
- No. 5 *En graae og Sølf Rüg Droguet til en Kledning for greven, den tid og med Lommer,*
- No. 6 *To all. [1,25 m] extra Rüg GuldBroderit Stoff,*
- No. 7 *4 ½ alen [2,80 m] Couleur de Rose med Sølf og Natureel Blomer,*
- No. 8 *12 alen 3 quart [8 m] Carmasin Sølf og Naturelle Blomer med Schuiter*

- No. 9. 6 ½ al. [4,10 m] *Drap Dargent*
- No. 10. 7 ½ a. [4,7 m] *Pocoe med Guld Glassereit Stoff,*
- No. 11. 12 alen 1. qt. [4,55 m] *Sølf Moer,*
- No. 12. 13 al. og ½ al. [8,50 m] *Gretling Rüg Stoff med guld og andre Coleurer,*
- No. 13. 5 al. [3,15 m] *Caneel farve med Sølf og Naturele blomer,*
- No. 14. *Holl. Graae med gull og Naturelle blomer,*
- No. 15. 16 al. [10 m] *blaae grund med guld og andre farver,*
- No. 16. 25 Al. [15,70 m] *Coleur de Rose Rüg med Sølf Stoff og Lit Celadon,*
- No. 17. 44 Al. [27,60 m] *Coleur de Cerise og Sølf og Andre blomster,*
- No. 18. *En hvid Stoff med Guld og brogede Blomster, holder 25 Al. [15,70 m]*
- No. 19. *En ganske Nye Skierf har aldrig v. brugt, Rüg Broderit med guld og brede gull Kniplinger omkring,*
- No. 20. *En dito som nogle gange har været brugt, findes ganske god, og med guld broderit og med Guld Ponco Kniplinger om,*
- No. 21. *En breed Guld Gallon 4 Alen i qto lang [2,70 m], ½ Al. Breed [0,32 m] vejer 17 ½ lod [257 g],*
- No. 22. *3 al. 1 qto [2,05 m] Sølf gallun 1 ½ qto breed [0,24 m] vejer 9 lod 1 q [136 g],*
- No. 23. *57 ½ al. [36 m] Sølf fresse, een Lillefinger breed [0,02 m], vejer omtrent 7 Lod [103 g],*
- No. 24. *27 Al. 1 qto [17,10 m] af samme Mønster Guld galoner vejer omtrent 7 1/2 Lod [110 g],*
- No. 25. *20 A. [7,90 m] Sølf fresse 1 1/2 Finger breed [0,03 m] vejer omtrent 7 Lod 1 q [106 g],*
- No. 26. *20 alen Sølf Aggremaner [7,90 m] 1 Finger breed [0,02 m] vejer omtrent 5 Lod 1 q [78 g],*
- No. 27. *En Guld Knipling tacket 4 Finger breed [0,08 m] holder 3 1/2 alen [22 m] og vejer 7 Lod [103 g],*
- No. 28. *En do. saadan Sølv tacket, smallere, holder 12 alen 3 qto [8,5 m], vejer 6 Lod [88 g],*
- No. 29. *4 Al. Sølf galuner [2,5 m] ½ Al. Breed [0,31 m] vejer 23 ½ Lod [345 g],*
- No. 30. *12 Al. 3 qto Guld Galuner [8 m] tacket ved begge Süder og igiennembrudt Lur do-re Pariser Galoun, vejer 22 ½ Lod [330 g],*
- No. 31. *En guld gallon tacket med en Sølf gal. for ved, ungefehr 7 Fingre breed [0,02 m], og holder 15 ½ Al. [10 m] vejer 9 Lod 1 q. [136 g],*
- No. 32. *11 al. 1 ½ qto [7,25 m] Guld galuner 3 Finger breed [0,06 m] Vejer 7 Lod 1 q [107 g],*
- No. 33. *20 Al. 1 ½ qto [13 m] Sølf galuner 1 ½ Finger breed [0,03 m] vejer ungefehr 10 Lod 3 q, [158 g]*
- No. 34. *4 al. 2 ½ qto [2,85 m] Sølf galun 2 store fingre breed [0,04 m] vejer 6 Lod 2 q. [96 g],*
- No. 35. *14 q ½ Al. [27 m] Smalle Guld galuner 1 finger breed [0,02 m] vejer 7 Lod 3 q [114 g],*
- No. 36. *3 1/2 Al. [2,2 m] Guld galuner 1 ½ finger breed [0,02 m] vejer omtrent 2 Lod [80 g],*
- No. 37. *8 Al. 3 qto [5,5 m] guld galoner 1 Finger breed [0,02 m] vejer 1 Lod [14,6 g],*
- No. 38. *2 bunter Søflidser vejer 1 Lod 3 q [26 g],*
- No. 39. *Een søvlidse 1 ½ finger bredd [0,03 m] vejer 2 ½ Lod [37 g],*
- No. 40. *4 al. 2 ½ q guld galuner [2,6 m] icke fulde een Finger breed [0,02 m], vejer 1 L. 1 q, [18 g]*
- No. 41. *1 bundt styngede Guldlitzer vejer 2 Lod 1 q [33 g]*

- No. 42. 43 al. 2 ½ q.ter Sølfgaluner [3,9 m] 1 tommelfinger bred [0,02 m] vog 20 Lod [294 g],
- No. 43. 20 ½ Al. breede masive Sølfgaluner [12,9 m] 3 Finger bred [0,06 m] veyer 40 ½ Lod [595 g],
- No. 44. 25. al. 3 q.ter Sølfgaluner [16,15 m], 2 fingre bred [0,04 m] veyer 26 Lod 1 q [386 g],
- No. 45. 20 al. 1 q.ter gandske smalle Sølf galuner [12,70 m] med tacker paa begge Sider veyer 2 Lod [29 g]
- No. 46. Et Garniur guldfrøndser Pariser Lur Dorré, af den nyeste Facong, veyer 21 ½ Lod [316 g],
- No. 47. Et dito Garniur til Vest af Guld og Cantillier Vog 21 L. 2 q [316 g],
- No. 48. En do. garniur guldfrøndser veyer 13 Lod 1 q, [195 g]
- No. 49. Et do. Garniur Sølf frøndser til Vest veyer 13 L. 2 q, [198 g]
- No. 50. Sølfgaluner veyer 30 Lod [440 g],
Er ialt 353 ½ Lod 1 ort [5,196 kg].
- No. 51. En smuk Garniur af Guld til en hue
- No. 52. En dito gandske small
- No. 53. En do. af Guldkniplinger,
- No. 54. En do. af Guldkniplinger med Knapper 2 ½ Finger bred [0,02 m],
- No. 55. En do. smallere og lettere
- No. 56. En do. af Guld
- No. 57. En do.
- No. 58. Toe Underskiorter gandske oversatte med Guld og Sølf point d'Espange
- No. 59. En Klædning med Sølf Garniur paa, og et gandske Overtreck af Sølf til
- No. 60. Endnu et Underskiørt ganske oversat med Sølf Kniplinger
- No. 61. En Mantou og Underskiørt af blaae og Sølf brocade og breede Guldguluner paa Skiørtet
- No. 62. En do. blaa og Sølf Mantou og Underskiørt
- No. 63. En smuk med Sølf og Naturelle blomster gandske Nye Mantou og Underskiørt
- No. 64. En graae og Sølf Mantou og underskiørt, og noget rødt i
- No. 65. En graae Do. med Guld og Naturelle Blomster
- No. 66. Tree Adriener og Skiørter til, af Guld og Sølf stoffer
- No. 67. En bourgognié med Sølf og Naturelle blomster Mantou og Underskiørt
- No. 68. En do. Coulleur da Rose og Sølf og andre Farver
- No. 69. Fire broderte store Deckener med Sølf og Guld og andre Farver
- No. 70. En Felt-Seng hviid og grønstribet Atlask med Guldguluner omsatt
- No. 71. En stor fransk Seng af grøn Damast med smalle guldguluner
- No. 72. En do. grøn Damast, med Sølf Galuner
- No. 73. En stor grøn Seng med blaae Mohr, med rødt Sars de Soi fored, med alt tilbehør til Natbord og Sølf galuner besat.
- No. 74. Overtreck til 12 Stoele af grøn Fløyel med Guld og Sølf frøndser om
- No. 75. Puder til 12 Stoele af Guld og Sølf Brocade
- No. 76. 2 Store Lehnstoele med Sølf og Guld brocade
- No. 77. En frantzøisk Tapezerie af 8 store Stk.r, med Guld i væfved.
- No. 78. 2 broderte Mand's Silkefracker.

Datum Kiøbenhavn den 2. Mai 1736
sign. C. D. G. T. Reventlow.
Indk. d. 29. May. 1736.

*Indk. d. 29. Maj 1736
Tilskr. den 27. Aug. næstefter.*

Hr. Grev Reventlov, nr. 44:

Høj- og Velbaarne Hr. Greve. Det har behaget Eders høj Grevelige Excellence her til Collegio sidstafvigte 29. May at lade indleverer en Specification som venteligen skulle være de Meubler med Guld og Sølv udi, der i allerunderdanigst følge af dend allernaadigste udgangne Forordning dat. 16. April nest forhen bør angives. Men som iblant de derudi opførte 78 Nummeres aleene findes 9, nemlig No. 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76 og 77, der kand ansees for Meubler og alle de øfrige tillige angivne Vahre af heele Stk. [opskreven?], Guld og Sølv-riige Stoffe, Galonner, Fryndser, Gang-Klæder og videre, derimod icke bestaar af det Slags Tøy hvor af vedkommende efter højstbemelte Forordnings 1. Art. allene udi 2de Aar efter den Publication ere tilladt at bære de Klæder de allerede der af hafde; Saa have Vi icke skullet efterlade Eders Høj-Grevelige Excellence saadant her ved tiensberegdylligst og tienskyldigst at tilmelde, paa det en anden a parte Angivelse over Meublerne allene til Forordningens Fyldestgjørelse udi denne Port maatte vord indleveret. I øvrigt forblive Vi stedse Eders Høj Grevelige Excellences Tienstberegdylligste og tienskyldigste Tienere F. D. Samsøe, I. S. v. Schulin. Desmercieres. O. Tott. Sign. I. Barchman. Gen. L. Oed. Com. Coll. dend 25. Aug. 1736.

viser det sig at handle om betragtelige beløb, for guldet kr. 123.500,00, for sølvet kr. 3500,00 ifølge et løseligt overslag indhentet i 2006²⁴. Ser vi på listen fra 1736, kommer der til punkt 51 til 60, som er garniturer i forbindelse med damedragter. Det må være grunden til, at de noteres uafhængigt af den nævnte sammenstilling.

Damedragterne må vel kunne tolkes som grevindens garderobe, eventuelt udstyr fra brylluppet i Altona i 1731. Der er dels manteau og skørt, en åben overkjole og et underskørt, som fremtræder synligt under manteaueens åbning fortil. De er syet af fornemme silkestoffer, der har guldindvirkning foruden den overdådige besætning af guldkniplinger. Der nævnes smukke skørter separat. Endelig er noteret tre adriener med tilhørende skørter. Adrienne kom frem i begyndelsen af 1700-årene, opkaldt efter en fransk skuespillerinde, og var en løstsiddende overkjole til uformel brug.

Men i 1730erne havde adrienne ændret karakter til en mere repræsentativ påklædning, og disse er af pragtstoffer.

I svarskrivelsen fra Danske Kancelli blev det gjort klart, at intet af det anførte kunne bruges længer end de to år, som forordningen principielt tillod for eksisterende overdådige dragter. Denne opgørelse giver en forestilling om, hvad der kan have gemt sig, og som det var hensigten at forhindre for fremtiden.

C. Katslow havde en kamisol, som blev båret over skjorten, men under kjortelen, som forgænger for vest. Den var af vinrødt fløj med guld, som blandt andet bestod af det ellers sjældent nævnte kantille, smalle spiralsnoede guldstrimler. Kamisolen var temmelig sikkert til brug ved særlige lejligheder, måske under en rustning til galla.

I skrivelsen nr. 267 A har pastor Finde i Indvig i Norge ligeledes forstået forordningen sådan, at alle værdier skulle oplyses, og det, vi får kendskab til, er hustruens og datterens få klædningsstykker med karakter

af luksus, en kvindehue, en fin krave kaldet palatin, to brystsmækker, hvoraf den ene var tilvirket af præstefruen selv. Også her blev det i en svarskrivelse præciseret, at der kun kunne være tale om to års brugs-

Til venstre kristentøj af sort brokade med guldindvirkning, orientalske blomstermotiver, vinrødt silkefôr, ca. sidste del af 1600-tallet. Til højre kristentøj, af søver brokade af sølv, guld og rød silke. Blomstermotiverne er kantet med en nedlagt sølvtråd. Stilerede ranker i regencestil. Kantet med bred guldknipling, som på brystsmækken er syet ned i overdådige læg. Rosa taftfôr. Nederdelen er ca. 85 cm lang.

Imellem dragterne er opbængt fire dåbsbuer, den næstnederste må anses for en drengebue syet af seks stofkiler og besætning af guldtrådknipling samt vinrøde bindebånd, de tre øvrige i sædvanlig pigemodel af tre stofstykker med somme langs tindingerne, besætning af guldtrådknipling og vinrøde silkebindebånd. De to nederste kan eventuelt bære til kristentøjerne. Stof og udførelse tyder på tilvirkning i begyndelsen af 1700-tallet.

Tilbører Roskilde Kloster.

ret. Men sådanne ejendele har der utvivlsomt eksisteret en del af, som vi bare ikke har fået detaljer om. For det var jo ikke det, der var blevet spurgt om.

Kristentøj²⁵

Mange har indberettet kristentøjer eller dåbsdragter. En enke med småbørn har anført, at hun var i besiddelse af et kristentøj, som hun lejede ud og derved kunne skaffe sig et udkomme, nr. 209 A. Også to præster, en på Fyn, nr. 239 A, og en ved Holbæk, nr. 247 A, foruden præsten i Indvig i Norge, nr. 267 A, har gjort rede for kristentøjer. Det var almindeligt, at der fandtes kristentøjer i kirkerne, så familierne kunne låne eller leje til højtiden. Men adskillige af brevene nævner kristentøjer, undertiden endda et par stykker, som har været privat ejendom, og er blevet brugt til familiens børn. De er alle af fornemme silkestoffer og med besætning af guld eller sølv. Udformningen er sjældent nærmere beskrevet ud over, at de havde tilbehør. Med tilbehør er der i reglen tænkt på huer, som var forskellige til dreng og pige, henholdsvis syet af seks og tre dele. I Flensborg, nr. 270 A omfattede et kristentøj foruden huerne en svøbeliste. Det var almindeligt, at et spædbarn blev hyllet i et svøb, som dækkede hele barnets krop og holdt arme og ben fast udstrakt. Svøbet blev fastholdt af svøbelisten, et bredt bind, der oftest var af linned, men i dette tilfælde må have været af et smukt silkestof, som er blevet yderligere pyntet med guldgaloner. Samme ejer havde en rød silkeløjert. Det var enten en pose eller en åben dragt med bånd til at binde foran, og som det svøbte

barn blev iført til sidst. Løjerten er nævnt for sig før kristentøjet, og det er derfor sandsynligt, at den var beregnet til at klæde barnet smukt, når det skulle præsenteres for gæster i hjemmet, altså uden at der var tale om dåb. Men når der er nævnt kristentøjer i de øvrige indberetninger, har det rimeligvis været løjertes, som har været forbeholdt til dåbshøjtid. I nr. 246 A er begge dele beskrevet, dels børneskrud, dels et kristentøj, som er betegnet som svensk. I Sverige fik rokokoen hurtigere fodfæste end i Danmark, og dermed løjertes af anselig længde, til forskel fra de poseformede eller korte løjertes, som endnu var almindelige i Danmark. Det kan måske være denne forskel, som har ligget i formuleringen. Men i alle tilfælde har der været tale om pragtstoffer, som det fremgår af beskrivelserne.

Forordningen og eftertiden

Klæde- og Silkekræmmerlauget fremkom i januar 1738 med en forestilling angående de forbudte silkevarer ifølge forordningens § 2: Den er indført i den samme journal, hvor vi finder kopi af svarene til indberetningerne. Kongen bevilgede fondsgodtgørelse vedrørende lagervarer, som var blevet forbudt, samt toldgodtgørelse i forbindelse med afvikling af disse lagre. Det blev tydeligvis forstået, at de handlende med rimelighed kunne gøre krav på en compensation for de tab, de kom til at lide som følge af deres meget ændrede salgsvilkår.

Men tiden gik videre, og nye møbler og klæder blev nødvendige. Den dominans fra det franske hof, som havde gjort sig gældende i Louis 14.s regeringstid siden 1640-er-

Polstret armstol, omkring 1700, med broget betræk i gros og petit point syet med uld og silke på stramaj. Østerlandske blomster- og dyremotiver. Sædet er dækket af en løspude med stiliseret blomsterbroderi. I ryggen en billedvævet pude med slagscene, sidste halvdel af 1600-årene. Stolen stammer fra Odense Adelige Jomfrukloster, stiftet i 1707 af Karen Brabe, og er efter fusion i 1974 overført til Roskilde Kloster.

ne, aftog i hans sidste levetid fra 1690-erne frem til hans død i 1715. Tidens smag ændredes med rokokkens lette kurver og trangen til en enkel livsførelse i sammenhæng med naturen. I Danmark kom der i løbet af 1740erne så meget gang i den hjemlige industri, at den sammen med importen på landets egne skibe af silke og det nye kraftige bomuldsstof "nanking" fra Kina kunne tilfredsstille en væsentlig del af efterspørgslen. Herredragten blev præget af den engelske mode, enkel og praktisk, egnet til ridebrug, og til damerne blev lette bomuldsstoffer forhandlet i de københavnske butikker.

Forordningen har sandsynligvis gjort sit til, at kun meget beskedne eksemplere på de overdådige stoffer og smykker findes bevaret. Men nye tider, nye skikke. Smykkerne blev forandret, så de bedre passede til den ændrede smag, og en del af de fine sager blev givet til andre ejere, syet om og levede videre i nye sammenhænge. En forandring ville snart have vist sig også uden forordningens ord.

*Hanne Frøsig Dalgaard
Fotos uden nævnt fotograf: Lilbæk*

ps.: Transskriberede indberetninger kan downloades fra dette blads websted – knap 38 A4-sider.

Litteratur, henvisninger og noter:

1. Jacob Henrik Schou, *Chronologisk Register over de Kongelige Forordninger og Aabne Breve samt andre trykte Anordninger, som fra Aar 1670 ere udkomne*, samling af forordninger og åbne breve, perioden 1670-1839, bind 3.
2. "Luksusforordninger" i tidsskriftet *TENEN*: 1558 i 10/1 - 1999. 1683 i 9/2 1998. 1736 i 24/3+4 2014. Januar 1783 i 10/2 1999. Marts 1783 i 11/3 2001. 1799 i 12/1 - 2001.
3. Mikkel Venborg Pedersen, *Luksus, Forbrug og kolonier i det 18. århundrede*, Museum Tusulanums Forlag 2013, side 32 m.m.
4. RA, Kommercekollegiet, Dansk-Norske Sekretariat, journalsager 1736, nr. 177-272 og Brevbog 1735-1771, arkivnummer 63-144. Indberetningerne har angivelse af stofferens mål og vægt; disse er i parentes omregnet til nutidige mål i henhold til Frits Lilbæk, *Nordiske måleenheder i 17- og 1800 tallet*, privattryk 2000.
5. Axel Steensberg red., *Dagligliv i Danmark 1720-1790*, side 54 ff.: Her anføres eksempler i forbindelse med luksus ved begravelser, refereret efter tingbøger m.v., men ikke i forhold til forordningen 1736.
6. Birthe Karin Fischer, *Uld og Linnedfarvning I Danmark*, København 1983. *TENEN* 2-4-1992.
7. Peter Henningsen, "De fornemme, de skikkelige og de gemene", *I sansernes vold. Bondekultur og kultursammenstød i enevældens Danmark*, Københavns Stadsarkiv 2006, bind 1, side 325 ff.
8. Inge Mejer Antonsen, *Prinsens Palais Det kongelige Palais i Kalveboderne*, Nationalmuseet 1992 Bind 1-2. www.slke.dk/slotte/eremitageslottet
9. Britta Andersen og Pernille Roholt red., *Byens adelsgårde og palæer Norden 1720-1800*, Claus M. Smidt, "Gyldenløves Palæ – Charlottenborg", side 35-56, Vibeke Andersson Møller, "Prinsens Palæ – en bygningshistorie", side 71-82, Ulla Kjær, "Thotts Palæ på Kongens Nytorv", side 123-140, Forlag Skippershoved og Dansk Center for Herregårdsforskning 2008.
10. Axel Steensberg red., *Dagligliv i Danmark 1720-1790*, København 1971.
11. Ellen Andersen, *Moden 1700-1800*, Danske dragter, Nationalmuseet København 1979. Sigrd Müller Christensen, *Kongedragterne, Bind 1-2*, Rosenborg København 1940.
12. Hanne Frosig Dalggaard, "Possement", *Gyldendals Store Encyklopædi*, 2009.
13. Charlotte Paludan, "Træk af kniplingskunstens historie belyst gennem en samling", *Pragt & Poesi Kniplinger gennem 400 år*, Det Danske Kunstindustrimuseum 1991, side 7 ff., Samme, *Alverdens Broderier i Kunstindustrimuseet*, "Kunstbroderi med guld og silke", "Broderi til bohøve", og "Dragtbroderi", København 1983. Samme, "... med guld tilredt og perlestukket, silkebredt", *Fru Kirstens Børn To kongebørns begravelser i Roskilde Domkirke*, Nationalmuseet 1988, side 65-128.
14. Waage Petersen, *Danske Møbler før 1848*, København 1980.
15. Bernhard Olsen, "Sengekamre og Senge", *Tidsskrift for Kunstindustri*, Anden Række, I, 1895, København 1895, side 8-52. www.dnm.dk/dk/M_oslasb_bler___Kunstindustri.htm
16. Georg Garde, *Danske Silkebroderede Lærredegude*, disputats, København 1961.
17. Niels Jessen, "Sølv møbler fra Christian VI's tid", *Arv og Eje* 1960, side 65 ff. Mogens Bencard, *Sølv møbler*, Rosenborg 1992.
18. Axel Steensberg, "Folkeskik og folketro", *Dagligliv i Danmark 1720-1790*, København 1971, side 38.
19. Jfr. Note 13. I samme rum som sengen ses de smukke gobeliner, som blev udført på Ludvig 14.s gobelinfabrik i Paris og skænket af solkongen til Ulrik Frederik Gyldenløve i 1682, da han var gesandt i Paris.
20. Gudmund Boesen, *Christian den Femtes Rosenborgtapeter fra den skaanske krig*, København 1949, side 70 med flere steder. Georg Garde, *Dansk billedvævning c. 1500-1800*, København 1949. Vibeke Woldbye, *Europæisk Gobelinkunst*, Bestandskatalog, Kunstindustrimuseet. København 2006. *Fra Fruerstuen paa Slotte og Herregaarde*, Haandarbejdets Fremme, Nationalmuseet, København, 1.-25. April 1953, Katalog.
21. Tove Clemmensen og Mogens Mackeprang, *Kina og Danmark 1600-1950 Kinafart og Kinamode*, Nationalmuseet 1980.

22. De kongelige Staldes ældste kareter stammer fra sidste del af 1700-tallet. Nationalmuseets afdeling Nyere tid rummer ligeledes først køretøjer fra slutningen af 1700-tallet og fremefter, og der er i arkivet sammesteds ikke registreret køretøjer af ældre dato. Holger Rasmussen, *Vogne i Brede*, Nationalmuseet 1971. Preben Kannik, *Alverdens uniformer i farver*, Politikens forlag København 1967. Sigrid Müller Christensen, *Kongedragterne*, Bind 1-2, Rosenborg København 1940. kongehuset.dk/historiske-samlinger/kareter-og-heste
23. Hofjægermester, Kammerherre Ove Reventlow-Mourier, Brahetrolleborg Slot, har i februar 2006 venligst oplyst, at der desværre ikke findes noget bevaret af det, som er registreret i indberetningen.
24. Venligst oplyst af guldsmed Erik Steen Soludziuk, Kgs. Lyngby.
25. Anni Bloch, *Dåbstøj Kristenklæder*, Poul Kristensens Forlag 2006. Ellen Andersen, *Danske bønders klædedragt*, København 1960, side 129 ff. *Nyfødt*, Nationalmuseet 1968.
26. Poul Sterm, *Textilbogen*, bind 1-2, København 1961.
27. *Ordliste til Danmarks Folkelige Broderiers udgivelser*. Genudgivet af TENEN i 2011.

Ordforklaringer til indberetningerne

Abedier * efterkommer, overholder
Afriener * Oprindelig en løstsiddende hjemmedragt, her af pragtstof
Aggremanger * Agramaner, vævet kantning
Archivaverne * Bjælkerne over døren
Atlasches * Atlask er ensfarvet glat blankt stof i satinbinding, oftest silke.
Aurora * Rosa, som solopgangen
Øyeklæde * Øjenklæde, til at beskytte ansigtet imod solen
Børne Schruder * Spædbørnsdragter med bærekjoler som dåbsdragter, men til hjemmebrug
Baldyret * broderet
Bande * canapéens sæder er markeret med bånd
Benke Spanie * Sandsynligvis point d'Espagne
Betrecker * Formentlig fast polstring
Bocet tøj * Buketmønster i stoffet
Bonde Decken * Bunddække
Brudedecken * Brudetæppe, lå under brudeparrets stole ved vielsen, ofte i hjemmet
blommer * Med blomstermotiv
bourgognié * vinrød
Camisol * bæres under kjortlen
Cammer eller Cabinet * Kammeret har

vægbetræk af bredder af silkestof med indvævede guldblomster
Cammer-Bezug * Vægbetræk, her af atlask
Canapé * Bænk med ryglæn, delt til tre personer
Carmasie * karmoisin
Carmoisin roht * Karmoisinrød, klar dybrød
Carosse Coupé doublé * Karet med fast overdækning
Celadon * Søgrøn
Chaberaque * Saddeldækken
Chamarering * Skrammerering, besætning
Chattering * Schattering = afgrænsning
Christentøj * Kristentøj, dåbsdragt
Compagniets Kristentøj * Kristentøj til udlån i et lav
Consoler * Borde, eventuelt søjleformede, til at bære en lysestage eller lignende
Corder * Snore overspundet med guld/sølvtråd
Couleur de Chair * livfarvet, hudfarvet.
Coussins * Hynder
Cramoisy * Karmoisin
Dæcken * Bordtæppe
Damaskes * Damask er mønstervævet

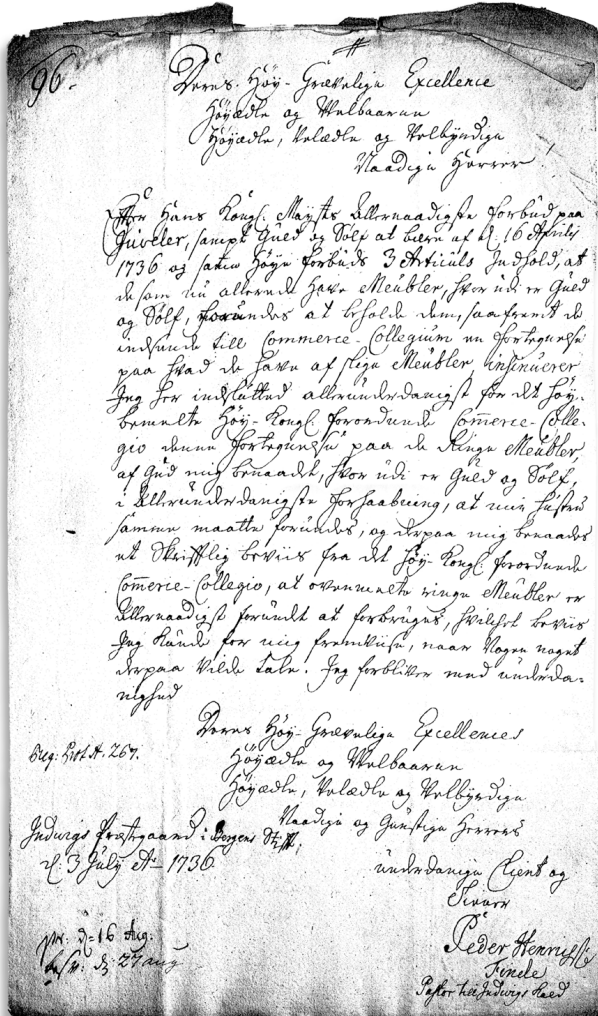

- stof. Oprindeligt af silke, senere også af uld, hør eller bomuld.
- Dradors* * Forvanskning af drap d'or. Silke med guldtråd indvævet i stoffets bredde.
- Drap Dargent* * Silke med indvævet sølvtråd i stoffets bredde
- Droguet* * Småmønstret silke eller silke og uld
- double* * Silke med ekstra underkæde
- En Silke Seng med ald Tilbehør* * Silkebetrukken
- Estoff* * Silke eller hårdt, blankt presset uldstof
- extenderes* * udstrækkes
- Fauellier* * Stole med ryg- og armlæn
- Felt Seng* * Sengestel af jern, kan bekvemt adskilles til rejsebrug
- Frøntzer* * Frynser
- fandors* * fond d'ors
- fonds d'ors* * Stafering malet med gulgrund, derover betræk af silkestof fra gamle dragter
- fuldt.Stk. Pariser Brocade* * Vævelængden kan variere efter produktionssted
- Galun* * Et bånd vævet med sølv- eller guldtråd
- Gardiner* * Sengeomhæng
- Garnischen* * Karnis, svungen gesims
- Garniur* * Sammenhørende sæt
- Garniure de lit complet* * Komplet sengeomhæng
- Gra detour* * Gros de Tours = svært taft
- Gretling* * Betydningen ubekendt
- Guld leder* * Gyldenlæder
- Guldtræcker* * Knipling af guldtråd med takket kant
- Guld-Mohr* * Let metalstof med silkekæde
- Gyldenstycke* * Silkestof gennemvævet med guldtråd
- Gache* * Gazevævet
- Gjore* * Gjorde, dette betyder, at stolene har fast polstring
- HovedvandsEg* * Hovedvandsæg, be-
- holder til svamp med parfume, samt rum til en mønt i bunden
- Huuer for begge Kjøen* * Drengehuier var seksdelte, til piger tredelte
- Hynner* * Løse hynder modsat fast polstring
- Housse* * kuskeseæde
- Kaarde* * Sidevåben, brugt til fægtning og i kamp til hest
- Kamfoeder* * Ophæng med lommer til toilettilbehør
- Kaniller* * Smalle guldstrimler snoet i spiral
- Kiede* * Kæde
- Klædning* * Manteau og skørt
- Kledning* * Tredelt sammenhørende sæt
- Knæbaands Spænder* * Lukker slidsten i buksebenene ved knæene
- Kom* * antagelig i betydningen kumme, skål
- Kryds-stings* * korsstings
- Løjert* * Bærepose til spædbarn, del af kristentøj
- Lak Arbeide* * harpiksagtigt stof som udvindes af forskellige orientalske træer
- Lap Arbeide* * applikation
- Lapwerk* * Applikation
- Led Benk* * Siddemøbel med ryglæn opdelt i flere sæder, canapé
- Lege bort* * Til at udleje
- Lehnestol* * Stol med ryglæn
- Lehn-Stoel* * Stole med skråt ryglæn
- Lügklæde* * Lægges over kisten ved begravelse
- List* * Svøbeliste, blev viklet omkring den spæde krop
- Lomme Uhr* * Blev båret i en kæde over brystet
- Lur dore* * Lueforyldt
- lagt paa Kiste bunden* * ligget, sengen betegner det tekstile tilbehør
- lederbenk* * ledbenk, Canapé
- lügklæde* * Et tæppe, antagelig sort, til at dække kisten
- Madratze* * Stoppet hynde

- Mantou* * Manteau, i 1700årene en åben overkjole
- Meubel* * Møbel bør opfattes som sammenhørende sæt
- Mangle* * undlade
- Manquere* * undlade
- Naale Puder* * Nålepuder til at opbevare de nåle, som brugtes til at fæstne dragten
- Natbord* * Mindre bord i sengekammer
- Nat-Bord* * Omhæng til natbord af fire dele
- nachtlisch Decke* * bordtæppe til natbord
- Overtræk* * Formentlig fast polstring
- Overtræk, 4 Støcker* * Betræk til stole, to dele til hver stol
- Overkast til et Toilet til et Vask-Bord* * Bordtæppe, toiletet kunne være indbygget i bordet
- Palentin* * Palatine, krave af pelsværk/stof
- Patron* * Betydningen ubekendt
- Pistol-Capper* * Dækker pistolhylstrene foran på sadlen
- Pocoe* * Betydningen ubekendt
- Point d'Espagne* * Knipling med lige kanter
- Ponco* * Betydningen ubekendt
- Pontespang* * Point d'Espagne
- Punge* * Antagelig til penge, kan vel have ligget på bordet
- Poesetoff* * se estoff
- Robe* * Antagelig embedskjortel, Greven var amtmand i Haderslev
- Ryg-stoele* * Stole med ret ryglæn
- Sars de Soi* * Serge, af silke
- Scarlate* * Drap = klæde, skarlagensrødt
- Seng med der til hørende Decken* * med tilhørende sengetæppe
- Serge* * kipervævet silke
- Silkefrack* * Yderklædning
- Skack Seng* * Overdækket seng, skråner indad
- Skakbord* * Spillebord
- Skarlagens* * livlig rød farve med et gulligt skær
- Skierf* * Bredt bånd, bindes fra skulder til hofte
- Skoer Spænder* * Lukke på skoene over vristen
- Slaprock* * Slåbrok, til hjemmebrug
- Slette* * Uden indlagt sten
- Smæcke* * Brystsmæk, trekantet indsats som skjuler kjolens lukning foran
- Snus Toebaks Daase* * Blev båret i en lomme
- Sokker Bøsse* * Bøsse til strøsukker
- Sokker-Knibe* * Sukkertang
- Spølle-Kum* * Skål til tesjatter
- Spansk Røhr* * af den spanske klatrepalme/Calamus Rotang
- Speyle Borde* * Antagelig små borde placeret foran spejle på vinduespillerne
- Spille borde* * I selve brevet læst som "speyle borde"
- Spitzen* * Tysk = knipling med takker
- Sprigle* * Betydningen ubekendt
- Staats Caret* * Stadskaret
- Stob* * Drikkebæger, her med tud
- Stoffer ostinsck* * ostindisk, af bomuld
- Syd af min Hustrue* * Bemærk det hjemmegjorte arbejde
- Sye Skriin* * Syskrin, synes at have stået fremme i kammeret
- Türkische* * Sengetæppe, fra Tyrkiet
- Taboretter* * Stole uden ryg- og armlæn
- Tafties* * Tætvævet, ensfarvet silke
- Tallerken* * Antagelig til sukker med sukkertang
- Tapeten de haute Lice* * gobelinvæv, er nævnt som usædvanligt
- Tapis fait au metier* * Tapet til bordtæppe eller vægbeklædning
- Tauf-Zeug* * Kristentøj
- The Flasker* * Lukkede beholdere til tebladene
- The-Skeder* * Teskeer
- The-Træck-Kande med skaal* * Tekande med underskål
- Thron-Bethe* * Tysk, Paradeseng
- Toiletten Decke* * Toiletbordtæppe

Træcke Naal * Træknål til snøring af kvinders livstykke
 Tresse * Flettet kantbånd af guld
 Tuch * Klæde
 Tapetzerie * Billedvævet som vægtape- ter
 Toiletskrin * Stod på et bordtæppe
 Træe Senge * Usædvanligt at selve seng- ens stel nævnes

Triumfant * Kvaliteten ubekendt
 Trycket * Med påtrykt mønster
 Underskiorter * Rigt besat, har derfor været båret synligt
 Uegte * uædelt metal
 Vederskinns * Af vædderskind
 Vondours * Fond d'or, gulgrund

Indberetning nr. 267A fra Peder Hendrichsen Finde, Pa- stor til Indvigs Kald i Bergen Stift. Efter fotokopi

Det søde liv • Victoria & Albert Museum i London viser udstillingen *The Glamour of Italian Fashion 1945 – 2014* indtil 27. juli 2014.

Italien kunne ikke have lavet denne udstilling selv, for de har ikke et designmuseum. Museet på Palazzo Pitti i Firenze har ganske vist en meget fin dragtsamling, men det er som regel under ombygning, og hjemmesiden er ikke blevet opdateret siden 2010. Derfor er det en fremragende ide at V & A arrangerer det flotte show, sponsoreret af BVLGARI, og fortæller den gode historie.

Italien var efter krigen hurtig til at komme op i omdrejninger takket være modeindustrien og den iderige Giovanni Giorgini, der arrangerede modeopvisninger i det ødelagte Firenze og inviterede hele sit amerikanske netværk. Det rygtedes hurtigt, at italiensk mode var anvendelig og rimelig i pris, og Paris måtte se fornærmet til, mens opkøberne drog til Firenze. Snart blev den berømte Sala Bianca i Pitti lejet til formålet, og showet og eksporten voksede. I virkeligheden var der mange større og mindre modeskabere i hele Italien med en fast kundekreds, der bidrog til modens kvalitet og ry.

Hollywood indspillede glamourøse film i Rom og satte fokus på stjernerne Liz Taylor og Audrey Hepburn, deres påklædning og de italienske scenerier. Fremfor alt var det dog det elegante, detaljerede skrædderhåndværk, der gjorde italiensk mode verdensberømt, godt markedsført af Marcello Mastroiannis slanke jakkesæt i Det Søde Liv. Familievirksomheder voksede sig store, og Milano blev et nyt centrum for moden. Udstillingen viser for-

Aftenkjole i silke – Roberto Capucci, 1987-1988.
Roberto Capucci Foundation
foto: © Victoria and Albert Museum, London

uden masser af dejlige dragter også tegninger, fotos og film.

Siden 1990'erne er designerne blevet endnu mere internationale og virksomhederne blevet til altomfattende luksus brands.

I det seneste årti har krisen også ramt modeindustrien, og mange modehuse er kommet på udenlandske hænder. Kineserne gør sig også her gældende.

Derfor spørger V & A: Hvad vil "Made in Italy" betyde i fremtiden?

Museet lover events og seminarer, luksusartikler og bøger til salg og tilråder billetbestilling på forhånd.

Katalog *The Glamour of Italian Fashion ed. by Sonnet Stanfill*. 287 sider illustreret delvis i farver. Paperback, ISBN 978-1-85177-817-1. Pris £20.

Lone de Hemmer Egeberg

Nyt fra CTR

Centre for Textile Research under Saxo Institutet på Københavns Universitet samarbejder med mange andre internationale forskningscentre, afholder seminarer og udgiver vægtige publikationer.

I 2010 afholdt man workshoppen *Textile Production in the Ancient Near East Neolithic, Bronze Age, Iron Age* på British Museum i London, og foredragene er nu publiceret.

Deltagerne kombinerede de rigtige skriftlige, ikonografiske og arkæologiske vidnesbyrd med forskning i tekstilterminologi og skabte dermed fundamentet for en diskussion af tekstilers økonomiske, sociale og kulturelle betydning i antikken. Formålet var først og fremmest at styrke bevidstheden om tekstilers tilstedeværelse og dokumentere udviklingen mod standardiseret, industrialiseret produktion. Meningen med dette samarbejde var at skabe en bedre forståelse af fortiden og løfte det fortrinsvis kvindelige håndværk til et stade, hvor det må interessere alle forskere indenfor feltet. Tekstiler er faktisk til stede i alle kulturer og historiske epoker.

For os danske læsere er det interessant at forfatterne til kap. 7 *Visualising Ancient Textiles – how to make a Textile Visible on the Basis of an Interpretation of an Ur III text*, Eva Andersson Strand & Maria Cybulska, bruger danske eksperimenter med uldbehandling i deres diskussion af de gamle tekster og konkluderer, at forfatterne kendte til håndværket, samt at den danske forskning kan supplere studiet af teksterne med flere detaljer.

I kap. 6 *Her Share of the Profits: Women, Agency, and Textile Production at Kültepe/Kanesh in the Early Second Millennium BC* udforsker Al-

lison Karmel Thomason kvindernes andel i tekstilfremstilling, men også i distribution og handel ud fra skriftlige kilder i Anatolien. Handel med tekstiler spillede en stor rolle, og der er vidnesbyrd om aktive kvindelige entreprenører. En spændende diskussion også ud fra en kvindehistorisk og en kønspolitisk synsvinkel.

For os, som er ukendte med bogens forskningsfelt, ville det have været dejligt med nogle flere illustrationer.

CTR skal dog hyldes for at orientere os om de mange vigtige forskningsresultater på internationalt plan og for at bringe Danmark ind i den store sammenhæng.

Textile production and consumption in the ancient Near East: archaeology, epigraphy, iconography / edited by M.-L. Nösch, H. Koefoed and E. Andersson Strand. Oxbow Books, Oxford 2013. Viii + 247 sider illustreret. (Ancient Textiles Series vol. 12). ISBN 978-1-84217-489-0. Pris £ 30.00 hardback

En anden af CTRs publikationer *Textile Terminologies in the ancient Near East and Mediterranean from the third to the first millennia BC* fra 2010 er gået hen og blevet en bestseller! Den er derfor genudgivet som paperback og kan erhverves for £ 30.00, også fra Oxbow. ISBN 978-1-78297-391-1 (Ancient textiles series; 8)

Susanne Lervad er medforfatter til kapitlet *Synonymic Variation in the Field of Textile Terminology: A study in diachrony and synchrony* og anfører i bibliografien bl.a. sin Ph.D fra 1991: *En analyse af den fagsproglige kommunikation i tekstilområdet*.

Lone de Hemmer Egeberg

LONE FALKENBERG viste efter generalforsamlingen i Roskilde en pagejakke fra Det kgl. Teaters udsalg. Man kan få at vide, hvilken forestilling den er syet til, hvornår den har været brugt, og hvem der har båret den.

Ifølge Hanne Frøsig Dalgaard har teatret siden 1700-tallet ført regiprokoller – dog kun over herregarderoben. Hanne fortalte også, at man tidligere kunne forære teatret sit tøj, som siden ville blive brugt som forlæg for nye dragter. Vibeke referede til TENENs tur til Det kgl. Teater for et par år siden og fortalte, at TV har sendt 4 udsendelser "Backstage" og anbefalede at holde øje med genudsendelserne. Teatret holder i øvrigt stadig udsalg hvert andet år.

ENA PETERSEN viste sine "dukkebus"-tæpper. Her ses nogle små gulvtæpper i størrelse fra 8,5×11,5 cm til 21,5×26 cm.

Nydeligt arbejde udført i petit point og korssting.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>buvrv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@silke-annet.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Teglgården 66 st.th. 3460 Birkerød	45 81 05 05 <i>debemmeregeberg@gmail.com</i>	næstformand + kalender
Bent Bille	Søndergade 66 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>bille.glamsbjerg@gmail.com</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@privat.dk</i>	sekretær + korrektur
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	26 60 28 40 <i>vofl3450@gmail.com</i>	redaktion
Maj Ringgaard	Helmsvej 37 2880 Bagsværd	21 40 43 76 <i>Maj.Ringgaard@natmus.dk</i>	bestyrelse
Tina Ejlersen	Rudmevej 122A 5750 Ringe	41 43 67 87 <i>tejlertsen@gmail.com</i>	bestyrelse
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv. 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd@tdcadsl.dk</i>	korrektur
Anni Bloch	Thingvalla Allé 5 2300 København S	32 59 59 77 <i>annibloch@gmail.com</i>	suppleant
Susanne Lervad	Lindevej 14 1877 Frederiksberg C	22 11 08 26 <i>sl@termplus.dk</i>	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th. 2500 Valby	36 30 61 50 <i>m.ambeck@gmail.com</i>	revisor
Hanne Schneller	N. Frihavnsgade 49, 2.tv. 2100 København Ø	35 38 35 45 <i>hanne.schneller@hotmail.com</i>	revisor- suppleant
Susanne Nielsen	Grusgravvej 10 4660 Store Heddinge	56 50 11 26	forklæder
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	23 92 42 85 <i>vofl3450@icloud.com</i>	redaktion + webmaster

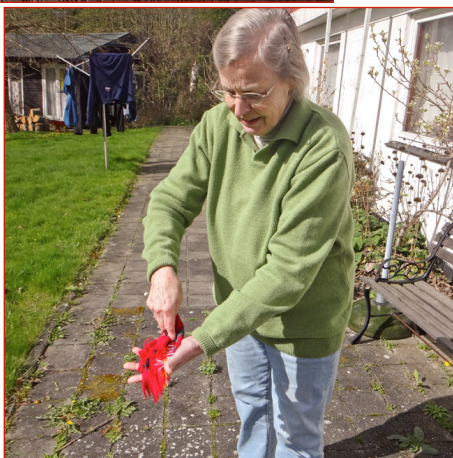
**Bemærk lige, at der er et par ændringer i mail-adresser
ligesom TENENs domænenavn er ændret.**

Find TENEN på Internet - <http://www.tenen-dk.tk/tenen/>

TENENs udflugt og kalender er på det løse ark med adressen

**Sammen med dette bladnummer sendes
kontingentopkrævning.**

**Overhold venligst betalingsfristen, som
er 1. juli.**

ANNET LAURSEN SKJELSAGER demonstrerer, hvorledes man let ordner frynser på en ser-viet uden de mishandles med børste og frisering.

Øverste billede viser, hvor upassende frynser ofte ser ud efter vask og stivning. Her-efter er frynserne gjort våde og servietten foldet sammen med frynserne frie. Små lette dask i håndfladen, og frynserne retter sig ud igen helt uden brug af hårdhændede me-toder. Sluttelig skal emnet naturligvis hænges til tørre og frynserne glattes endelig ved strugningen.